

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету фінансів та обліку
Андрій КІЗИМА
“ 31 ” _____ 2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
В.о. проректора з науково-педагогічної
роботи
Віктор ОСТРОВЕРХОВ
“ 31 ” _____ 2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ННІНОТ
Святослав ПИТЕЛЬ
“ 31 ” _____ 2023 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
з дисципліни
„ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ”**

ступінь вищої освіти – бакалавр
галузь знань – 07 Управління і адміністрування
спеціальність – 072 Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-професійна програма – «Банківська справа»

Кафедра фінансових технологій та банківського бізнесу

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практ. (год.)	ІРС (год.)	Тренінг, КПЗ (год.)	СРС (год.)	Разом (год.)	Залік/екзамен (семестр)
Денна	3	5	28	28	3	8	53	120	Іспит (5)
Заочна	3	5	8	4	-	-	108	120	Іспит (6)

31.08.2023р.

Тернопіль–2023

Робоча програма складена на основі ОПП «Банківська справа» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 07 “Управління і адміністрування” спеціальності 072 “Фінанси, банківська справа та страхування”, затвердженої на засіданні Вченої Ради Західноукраїнського національного університету, протокол № 9 від 26.05.2021 р.

Робочу програму склала д-р екон. наук, професор Ольга КНЕЙСЛЕР.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу, протокол № 1 від 28 серпня 2023 р.

**Завідувач кафедри
фінансових технологій та банківського бізнесу,
д-р екон. наук, професор**

Ольга КНЕЙСЛЕР

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності “Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок”, протокол № 1 від 30 серпня 2023 р.

**Голова групи забезпечення спеціальності
д-р екон. наук, професор**

Ольга КИРИЛЕНКО

**Гарант ОПП
д.е.н, професор**

Олександр ДЗЮБЛЮК

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»

1. Опис дисципліни «Фінансовий менеджмент».

Дисципліна «Фінансовий менеджмент»	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Галузь знань – 07 Управління та адміністрування	Статус дисципліни: обов'язкова Мова навчання: українська
Кількість залікових модулів – 4	Спеціальність – 072 Фінанси, банківська справа та страхування	Рік підготовки: денна форма – 3 заочна форма – 3 Семестр (сесії): денна форма – 5 заочна форма – 5,6
Кількість змістових модулів – 3	Освітньо-професійна програма – «Банківська справа»	Лекції: денна форма – 28 год. заочна форма – 8 год. Практичні заняття: денна форма – 28 год. заочна форма – 4 год.
Загальна кількість годин – 120 год.	Ступінь вищої освіти – бакалавр	Самостійна робота: денна форма – 53 год. заочна форма – 108 год. Тренінг, КППЗ: денна форма – 8 год. Індивідуальна робота: денна форма – 3 год.
Тижневих годин: денна – 8,5 год., з них аудиторних – 4 год.		Вид підсумкового контролю – екзамен

2. Мета і завдання дисципліни «Фінансовий менеджмент»

2.1. Мета вивчення дисципліни

Дисципліна «Фінансовий менеджмент» спрямована на формування у студентів теоретичних знань та вироблення практичних навичок щодо управління грошовими потоками, власним й позичковим капіталом, необоротними та оборотними активами, прибутком, фінансовими ризиками, реальними й фінансовими інвестиціями підприємства, а також внутрішньофірмового фінансового прогнозування і планування, аналізу фінансових звітів, антикризового фінансового управління підприємством.

2.2. Завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- з'ясувати сутність, цілі, завдання та функції фінансового менеджменту;
- навчити застосовувати методичний інструментарій управління фінансами підприємств;
- виробити навички управління вхідними та вихідними грошовими потоками на підприємстві;
- сформуванню вміння застосовувати системний підхід до управління прибутком, інвестиціями, активами підприємства;

- оволодіти методикою визначення вартості капіталу підприємства та з'ясувати способи оптимізації його структури;
- навчити оцінювати фінансові ризики та застосовувати інструменти антикризового управління підприємством.

2.3. Найменування та опис компетентностей, формування яких забезпечує вивчення дисципліни.

ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

СК03. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

СК10. Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення

2.4. Передумови для вивчення дисципліни.

Дисципліни, вивчення яких передувало вивченню дисципліни «Фінансовий менеджмент»: «Менеджмент».

2.5. Результати навчання.

ПР04. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т. ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування.

ПР05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т. ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

ПР16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

ПР20. Виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані фінансові рішення.

ПР21. Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

3. Програма навчальної дисципліни “Фінансовий менеджмент”.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Теоретичні засади фінансового менеджменту.

Тема 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Сутність фінансового менеджменту. Функції фінансового менеджменту та їх значення. Фінансовий менеджмент як система управління фінансами підприємства. Необхідність і умови ефективності фінансового менеджменту.

Мета фінансового менеджменту. Основні завдання фінансового менеджменту. Значення максимізації прибутку і ринкової вартості підприємства для реалізації кінцевих інтересів його власників.

Стратегія і тактика фінансового менеджменту. Об'єкти і суб'єкти фінансового менеджменту. Механізм фінансового менеджменту. Місце фінансового менеджменту в організаційній структурі підприємств. Методи та засоби фінансового менеджменту.

Тема 2. СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Методологічні основи побудови системи забезпечення фінансового менеджменту. Організаційне забезпечення фінансового менеджменту. Характеристика моделі фінансової інфраструктури підприємства. Системи і методи внутрішнього фінансового контролю.

Інформаційне забезпечення фінансового менеджменту. Фінансова інформаційна база. Показники інформаційного забезпечення фінансового менеджменту. Зміст фінансової звітності. Загальні вимоги до інформаційної бази. Основні користувачі фінансової інформації.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. *Стратегія і тактика управління грошовими потоками, капіталом, активами, прибутком, фінансовими ризиками, інвестиціями на підприємстві.*

Тема 3. ВИЗНАЧЕННЯ ВАРТОСТІ ГРОШЕЙ У ЧАСІ ТА ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ У ФІНАНСОВИХ РОЗРАХУНКАХ

Необхідність і значення визначення вартості грошей у часі. Фактори, що впливають на зміну вартості грошей у часі. Вплив інфляції на зміну вартості грошей. Ризик і його вплив на зміну вартості грошей.

Нарахування простих і складних процентів.

Майбутня вартість грошей і її зміст. Поняття компаундування. Розрахунок майбутньої вартості грошей з урахуванням ануїтетів. Використання процентного фактора в розрахунках майбутньої вартості грошей.

Теперішня вартість грошей і її зміст. Поняття дисконтування та його застосування. Визначення суми дисконту. Визначення чистого дисконтного доходу. Розрахунок теперішньої вартості ануїтетів. Поточна вартість довічної ренти. Використання процентного фактора в розрахунках теперішньої вартості грошей.

Урахування фактора часу в розрахунках вартості облігацій та акцій.

Тема 4. УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ

Поняття грошового потоку. Значення грошових потоків у діяльності підприємства. Оптимізація грошових потоків. Види грошових потоків та їх класифікація. Принципи управління грошовими потоками. Складання звіту про рух коштів.

Вхідні грошові потоки і їх характеристика. Зміст і завдання управління вхідними грошовими потоками. Управління грошовими потоками, пов'язаними з операційною діяльністю. Управління грошовими потоками, пов'язаними з фінансовими операціями.

Управління вихідними грошовими потоками. Зміст і завдання управління вихідними грошовими потоками. Управління грошовим потоком “оплата рахунків суб'єктів господарювання”. Перерахування коштів до бюджету і цільових державних фондів. Погашення зобов'язань за кредитами та інших боргових зобов'язань. Витрати на оплату праці.

Планування надходження й використання коштів. Розробка й застосування платіжного календаря.

Тема 5. ВАРТІСТЬ І ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ

Сутність капіталу підприємства. Класифікація капіталу. Визначення загальної потреби в капіталі. Фактори, що впливають на обсяг капіталу. Власний капітал і його формування. Статутний капітал. Пайовий капітал. Резервний капітал. Нерозподілений прибуток. Управління формуванням власного капіталу.

Позичковий капітал. Довгострокові фінансові зобов'язання. Короткострокові фінансові зобов'язання. Кредиторська заборгованість. Управління позичковим капіталом. Управління кредиторською заборгованістю.

Вартість капіталу. Вартість капіталу як міра прибутковості. Норма капіталу. Базова концепція визначення вартості капіталу. Визначення вартості власного капіталу. Вартість акціонерного капіталу. Оцінка позик. Оцінка загальної вартості капіталу. Інфляція та

ринкова вартість капіталу. Розрахунок середньозваженої вартості капіталу. Фінансовий леверидж. Ефект фінансового левериджу.

Структура капіталу. Фактори, що впливають на структуру капіталу. Управління структурою капіталу. Оптимізація структури капіталу. Політика підприємства щодо структури капіталу. Вплив структури капіталу на вартість підприємства.

Тема 6. УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ

Склад і структура активів підприємства. Оцінка активів.

Зміст і завдання управління оборотними активами. Управління виробничими запасами. Управління дебіторською заборгованістю. Визначення оптимальної структури дебіторської заборгованості. Забезпечення ефективного контролю за рухом і своєчасним поверненням дебіторської заборгованості. Методи інкасації дебіторської заборгованості. Методи рефінансування дебіторської заборгованості. Управління коштами. Оптимізація залишку коштів підприємства.

Джерела формування оборотних активів підприємства та способи забезпечення їх оптимальної структури. Стратегія фінансування оборотних активів: агресивна модель, консервативна модель, компромісна модель.

Управління необоротними активами підприємства. Управління основними засобами, нематеріальними активами.

Тема 7. УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ

Зміст і завдання управління загальним прибутком. Системний підхід до управління прибутком. Інформаційна база управління прибутком.

Управління прибутком від операційної діяльності. Формування прибутку від основної діяльності. Фактори, що впливають на формування прибутку. Зовнішні та внутрішні фактори. Управління формуванням собівартості. Розрахунок граничної виручки і граничних витрат. Аналіз беззбитковості. Розробка цінової політики та її оптимізація на підприємстві. Політика максимізації прибутку підприємства. Операційний леверидж.

Управління формуванням прибутку від іншої операційної діяльності. Формування прибутку від фінансових операцій.

Сутність і завдання управління розподілом прибутку. Фактори, що впливають на розподіл загального прибутку. Вплив на розподіл прибутку системи оподаткування підприємств.

Управління використанням чистого прибутку. Аналіз використання прибутку. Створення резервного фонду. Політика розвитку підприємства з використанням прибутку. Дивідендна політика.

Тема 8. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ

Економічна сутність фінансових ризиків та їх класифікація.

Основні види фінансових ризиків: валютний, депозитний, процентний, інфляційний, інвестиційний, кредитний. Фактори, які впливають на рівень фінансових ризиків. Визначення рівня ризику і його впливу на фінансовий стан підприємства та його прибутковість.

Зміст управління фінансовими ризиками. Процес їх прогнозування та нейтралізації у фінансовій діяльності підприємств.

Методи розрахунку ризиків. Економіко-статистичні методи оцінки рівня ризиків. Експертні методи оцінки. Аналогові методи оцінки. Премія за ризик та порядок її визначення.

Способи уникнення та нейтралізації фінансових ризиків. Страхування ризиків. Використання механізмів диверсифікації.

Тема 9. УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЯМИ

Сутність і класифікація інвестицій. Зміст і завдання управління інвестиціями. Види інвестицій. Формування інвестиційної політики.

Форми реальних інвестицій і особливості управління ними. Капітальні вкладення. Види інвестиційних проектів і вимоги до їх розробки. Методи оцінки ефективності інвестиційних проектів. Окупність капітальних вкладень та її розрахунок. Особливості управління інноваційними інвестиціями підприємств. Управління реалізацією реальних інвестиційних проектів. Порядок розробки бюджету капітальних вкладень.

Управління джерелами фінансування капітальних вкладень. Амортизаційна політика підприємства. Використання прибутку. Інструменти довготермінового фінансування інвестицій. Визначення оптимальної структури джерел фінансування капіталовкладень.

Фінансова інвестиційна діяльність підприємства. Управління фінансовими інвестиціями. Вкладання коштів у цінні папери. Розміщення коштів на депозитних рахунках. Портфель фінансових вкладень та принципи його формування. Методи оцінки інвестиційного портфеля з урахуванням ризику. Диверсифікація інвестиційного портфеля. Ризикові інвестиції (венчурний капітал).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. *Планування, фінансовий аналіз та антикризове управління у фінансовому менеджменті.*

Тема 10. ВНУТРІШНЬОФІРМОВЕ ФІНАНСОВЕ ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ПЛАНУВАННЯ

Фінансове прогнозування та планування в системі фінансового менеджменту. Цілі й завдання внутрішньофірмового фінансового прогнозування та планування.

Методи фінансового прогнозування та планування.

Бюджетування та його сутність. Види бюджетів. Складання бюджетів (кошторисів). Методика розрахунку основних фінансових показників бюджетів.

Оперативне фінансове планування як основа внутрішньофірмового фінансового контролю.

Тема 11. АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ ЗВІТІВ ПІДПРИЄМСТВА

Призначення й види фінансових звітів. Методи оцінки фінансових звітів. Склад, характеристика та зміст фінансової звітності підприємства згідно з положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Зміст і завдання аналізу фінансових звітів.

Бухгалтерський баланс і його значення для аналізу фінансового стану підприємства. Аналіз динаміки і структури активу та пасиву балансу.

Аналіз звіту про фінансові результати підприємства. Аналіз звіту про рух грошових коштів. Критерії і методика оцінки незадовільної структури балансу підприємств.

Система показників фінансового стану підприємства та їх оцінка. Аналіз економічного потенціалу підприємства. Аналіз показників ліквідності та платоспроможності підприємства. Оцінка ліквідності балансу підприємства. Показники фінансової стійкості та стабільності підприємства і їх оцінка. Показники ринкової ділової активності підприємства.

Комплексний аналіз фінансового стану підприємства.

Тема 12. АНТИКРИЗОВЕ ФІНАНСОВЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Зміст та завдання антикризового фінансового управління підприємством.

Методи прогнозування банкрутства підприємства. Система випереджального реагування на загрозу банкрутства і комплекс запобіжних заходів.

Фінансова санація підприємства як елемент антикризового управління. Досудова санація. Санація з рішення арбітражного суду. Менеджмент санації підприємства, його функції та завдання.

Методи фінансування санації підприємства. Управління залученням зовнішніх фінансових джерел та внутрішніми джерелами фінансування.

Реструктуризація в системі антикризового фінансового управління підприємством та її організаційно-фінансове забезпечення.

4. Структура залікового кредиту з дисципліни “Фінансовий менеджмент”.

Денна форми навчання

Назва теми	Кількість годин					
	Лекції	Практичні заняття	СРС	Тренінг, КПЗ	ІРС	Контр. заходи
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. <i>Теоретичні засади фінансового менеджменту.</i>						
Тема 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту	2	2	2	2	-	Поточне опитування
Тема 2. Система забезпечення фінансового менеджменту	2	2	3		-	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. <i>Стратегія і тактика управління грошовими потоками, капіталом, активами, прибутком, фінансовими ризиками, інвестиціями на підприємстві.</i>						
Тема 3. Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках	2	2	5	3	-	Поточне опитування
Тема 4. Управління грошовими потоками	2	2	5		-	
Тема 5. Вартість і оптимізація структури капіталу	4	4	5		1	
Тема 6. Управління активами	2	2	5		-	
Тема 7. Управління прибутком	2	2	5		-	
Тема 8. Управління фінансовими ризиками	2	2	5		-	
Тема 9. Управління інвестиціями	4	4	5		1	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. <i>Планування, фінансовий аналіз та антикризове управління у фінансовому менеджменті.</i>						
Тема 10. Внутрішньфірмове фінансове прогнозування та планування	2	2	5	3	-	Поточне опитування
Тема 11. Аналіз фінансових звітів	2	2	5		-	
Тема 12. Антикризове фінансове управління підприємством	2	2	3		1	
Разом	28	28	53	8	3	

Заочна форми навчання

Тема	Кількість годин		
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. <i>Теоретичні засади фінансового менеджменту.</i>			
Тема 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту	1	1	10
Тема 2. Система забезпечення фінансового менеджменту	1		10
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. <i>Стратегія і тактика управління грошовими потоками, капіталом, активами, прибутком, фінансовими ризиками, інвестиціями на підприємстві.</i>			
Тема 3. Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках	1	1	10
Тема 4. Управління грошовими потоками	1	2	10
Тема 5. Вартість і оптимізація структури капіталу	1		10
Тема 6. Управління активами	-		10
Тема 7. Управління прибутком	-		10
Тема 8. Управління фінансовими ризиками	1		10
Тема 9. Управління інвестиціями	1		10
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. <i>Планування, фінансовий аналіз та антикризове управління у фінансовому менеджменті.</i>			
Тема 10. Внутрішньофірмове фінансове прогнозування та планування	-	-	6
Тема 11. Аналіз фінансових звітів	-	-	6
Тема 12. Антикризове фінансове управління підприємством	1	-	6
Разом	8	4	108

5. Тематика практичних занять з дисципліни “Фінансовий менеджмент”.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1.

Тема: Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту.

Мета: засвоїти знання щодо сутності, цілей, завдань і функцій фінансового менеджменту.

Питання для обговорення:

1. Необхідність, сутність, цілі та завдання фінансового менеджменту. Принципи фінансового менеджменту.

2. Суб'єкти та об'єкти фінансового менеджменту. Функції фінансового менеджменту.

3. Поняття механізму фінансового менеджменту, його елементи.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2.

Тема: Система забезпечення фінансового менеджменту.

Мета: засвоїти знання щодо складу системи забезпечення фінансового менеджменту.

Питання для обговорення:

1. Поняття організаційного забезпечення фінансового менеджменту, його структура.
2. Характеристика та вимоги до інформаційного забезпечення фінансового менеджменту. Користувачі фінансової інформації.
3. Внутрішній фінансовий контроль на підприємстві: зміст і значення.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3.

Тема: Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках.

Мета: навчитися розраховувати майбутню та теперішню вартість грошей.

Питання для обговорення:

1. Вартість грошей у часі, необхідність і значення у фінансовому менеджменті.
2. Розрахунок майбутньої вартості грошей. Компаундування, його практичне використання.
3. Розрахунок приведеної (теперішньої) вартості грошей. Дисконтування, його практичне використання.
4. Поняття анuitету (ренти). Звичайна та вексельна рента, їх майбутня і теперішня вартість.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4.

Тема: Управління грошовими потоками.

Мета: засвоїти знання щодо теоретичних засад управління грошовими потоками на підприємстві, а також навчитися застосовувати отримані знання в практичній діяльності.

Питання для обговорення:

1. Поняття грошових потоків, їх види та значення у діяльності підприємства.
2. Управління грошовими потоками на підприємстві: необхідність, зміст, завдання та принципи.
3. Етапи управління грошовими потоками на підприємстві.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5-6.

Тема: Вартість і оптимізація структури капіталу.

Мета: засвоїти знання щодо теоретичних засад управління капіталом на підприємстві, а також навчитися застосовувати отримані знання в практичній діяльності.

Питання для обговорення:

1. Капітал підприємства, його сутність, класифікація та компоненти.
  - 1.1. Власний капітал підприємства, особливості його формування.
  - 1.2. Позичковий капітал підприємства, особливості його формування.
2. Визначення потреби в капіталі підприємства.
3. Вартість капіталу підприємства. Розрахунок вартості компонентів і середньозваженої вартості капіталу підприємства. Ефект фінансового леверіджу.
4. Структура капіталу підприємства та її оптимізація.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7.

Тема: Управління активами.

Мета: засвоїти знання щодо теоретичних засад управління активами на підприємстві, а також навчитися застосовувати отримані знання в практичній діяльності.

Питання для обговорення:

1. Активи підприємства, їх сутність і класифікація.
2. Формування складу та структури активів підприємства.
3. Управління необоротними активами підприємства.
4. Управління оборотними активами підприємства.

5. Стратегія фінансування оборотних активів підприємств.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 8.

Тема: Управління прибутком.

Мета: засвоїти знання щодо теоретичних засад управління прибутком на підприємстві, а також навчитися застосовувати отримані знання в практичній діяльності.

Питання для обговорення:

1. Доходи та витрати підприємства, їх сутність і класифікація.
2. Прибуток підприємства: сутність, значення та класифікація. Формування прибутку від операційної діяльності підприємства.
3. Зміст і завдання управління прибутком на підприємстві.
4. Операційний аналіз на підприємстві, його ключові елементи.
5. Управління розподілом прибутку підприємства.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 9.

Тема: Управління фінансовими ризиками.

Мета: засвоїти знання щодо теоретичних засад управління фінансовими ризиками на підприємстві, а також навчитися застосовувати отримані знання в практичній діяльності.

Питання для обговорення:

1. Сутність фінансових ризиків підприємства, їх види.
2. Етапи управління фінансовими ризиками підприємства.
3. Статистичні методи оцінки фінансових ризиків підприємства.
4. Методи нейтралізації фінансових ризиків підприємства

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 10-11.

Тема: Управління інвестиціями.

Мета: засвоїти знання щодо теоретичних засад управління інвестиціями на підприємстві, а також навчитися застосовувати отримані знання в практичній діяльності.

Питання для обговорення:

1. Сутність інвестицій підприємства, їх класифікація. Джерела та форми фінансування інвестицій.
2. Управління інвестиціями на підприємстві, його зміст і етапи.
3. Реальні інвестиції та особливості управління ними. Методи оцінки інвестиційних проектів.
4. Управління фінансовими інвестиціями.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 12.

Тема: Внутрішньфірмове фінансове прогнозування та планування.

Мета: засвоїти знання щодо теоретичних засад фінансового планування і прогнозування на підприємстві, а також навчитися застосовувати отримані знання в практичній діяльності.

Питання для обговорення:

1. Внутрішньфірмове фінансове прогнозування і планування: зміст, цілі та завдання.
2. Бюджетування на підприємстві, його зміст. Види бюджетів підприємства.
3. Оперативне фінансове планування на підприємстві

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 13.

Тема: Аналіз фінансових звітів підприємства.

Мета: засвоїти знання щодо теоретичних засад аналізу фінансових звітів на підприємстві, а також навчитися застосовувати отримані знання в практичній діяльності.

Питання для обговорення:

1. Зміст, цілі та завдання аналізу фінансових звітів.

2. Показники майнового стану підприємства.
3. Показники ліквідності та платоспроможності підприємства.
4. Показники фінансової стійкості підприємства.
5. Показники фінансових результатів діяльності та рентабельності підприємства.
6. Показники ділової активності підприємств.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 14.

Тема: Антикризове фінансове управління підприємством.

Мета: засвоїти знання щодо теоретичних засад антикризового фінансового управління на підприємстві, а також навчитися застосовувати отримані знання в практичній діяльності.

Питання для обговорення:

1. Поняття банкрутства підприємства, причини його виникнення.
2. Методи прогнозування банкрутства підприємства.
3. Фінансова санація підприємства.

Заочна форма

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1.

Тема: Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту.

Мета: засвоїти теоретичний базис щодо сутності, цілей, завдань і функцій фінансового менеджменту.

Питання для обговорення:

1. Необхідність, сутність, цілі та завдання фінансового менеджменту. Принципи фінансового менеджменту.
2. Суб'єкти та об'єкти фінансового менеджменту. Функції фінансового менеджменту.
3. Поняття механізму фінансового менеджменту, його елементи.

Тема: Система забезпечення фінансового менеджменту.

Мета: засвоїти теоретичні знання щодо функціонування системи забезпечення фінансового менеджменту.

Питання для обговорення:

1. Поняття організаційного забезпечення фінансового менеджменту, його структура.
2. Характеристика та вимоги до інформаційного забезпечення фінансового менеджменту. Користувачі фінансової інформації.
3. Внутрішній фінансовий контроль на підприємстві: зміст і значення.

Тема: Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках.

Мета: навчитися розраховувати майбутню та теперішню вартість грошей.

Питання для обговорення:

1. Вартість грошей у часі, необхідність і значення у фінансовому менеджменті.
2. Розрахунок майбутньої вартості грошей. Компаундування, його практичне використання.
3. Розрахунок приведеної (теперішньої) вартості грошей. Дисконтування, його практичне використання.

4. Поняття ануїтету (ренти). Звичайна та вексельна рента, їх майбутня і теперішня вартість.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2.

Тема: Управління грошовими потоками.

Мета: засвоїти знання щодо теоретичних засад управління грошовими потоками на підприємстві, а також застосовувати їх у практичній діяльності при здійсненні управління грошовими потоками.

Питання для обговорення:

1. Поняття грошових потоків, їх види та значення у діяльності підприємства.
2. Управління грошовими потоками на підприємстві: необхідність, зміст, завдання та принципи.
3. Вхідні та вихідні грошові потоки.
4. Етапи управління грошовими потоками на підприємстві.

Тема: Вартість і оптимізація структури капіталу.

Мета: засвоїти теоретичні і практичні засади управління капіталом на підприємстві

Питання для обговорення:

1. Капітал підприємства, його сутність, класифікація та компоненти.
  - 1.1. Власний капітал підприємства, особливості його формування.
  - 1.2. Позичковий капітал підприємства, особливості його формування.
2. Визначення потреби в капіталі підприємства.
3. Вартість капіталу підприємства. Розрахунок вартості компонентів і середньозваженої вартості капіталу підприємства. Ефект фінансового левериджу.
4. Структура капіталу підприємства та її оптимізація.

Тема: Управління активами.

Мета: засвоїти теоретичний базис щодо здійснення управління активами на підприємстві, а також навчитися застосовувати отримані знання в практичній діяльності.

Питання для обговорення:

1. Активи підприємства, їх сутність і класифікація.
2. Структура активів підприємства.
3. Управління необоротними активами підприємства.
4. Управління оборотними активами підприємства.
5. Стратегія фінансування оборотних активів підприємств.

Тема: Управління прибутком.

Мета: засвоїти теоретичні підвалини управління прибутком на підприємстві, а також навчитися застосовувати отримані знання в практичній діяльності.

Питання для обговорення:

1. Доходи та витрати підприємства, їхня сутність і класифікація.
2. Прибуток підприємства: сутність, значення та класифікація. Формування прибутку від операційної діяльності підприємства.
3. Зміст і завдання управління прибутком на підприємстві.
4. Операційний аналіз на підприємстві, його ключові елементи.
5. Управління розподілом та використанням прибутку підприємства.

Тема: Управління фінансовими ризиками.

Мета: засвоїти теоретичні основи та практичні аспекти здійснення управління фінансовими ризиками на підприємстві.

Питання для обговорення:

1. Сутність фінансових ризиків підприємства, їх види.
2. Етапи управління фінансовими ризиками підприємства.
3. Статистичні методи оцінки фінансових ризиків підприємства.
4. Методи нейтралізації фінансових ризиків підприємства

Тема: Управління інвестиціями.

Мета: засвоїти теоретичні основи та практичні аспекти здійснення управління інвестиціями на підприємстві.

Питання для обговорення:

1. Сутність інвестицій підприємства, їх класифікація. Джерела та форми фінансування інвестицій.
2. Управління інвестиціями на підприємстві, його зміст і етапи.
3. Реальні інвестиції та особливості управління ними. Методи оцінки інвестиційних проектів.
4. Управління фінансовими інвестиціями.

6.Комплексне практичне індивідуальне завдання з дисципліни «Фінансовий менеджмент»

Для набуття умінь самостійного мислення і самоконтролю у студентів особливе значення має виконання комплексного практичного індивідуального завдання (КПЗ) з дисципліни «Фінансовий менеджмент». КПЗ передбачає практичні завдання в формі задач.

ЗАДАЧА 1. У результаті реалізації проекту, який потребує інвестицій в обсязі 1600000 грн., передбачається одержання річного доходу в обсязі 300000 грн. упродовж 5 років (перший проект у таблиці). Визначити доцільність інвестицій, якщо коефіцієнт дисконтування дорівнює 15%. Застосувати метод розрахунку чистої теперішньої вартості. Порівняти отриманий результат зі значеннями за інвестиційними проектами 2–5, враховуючи умови, що дані проекти реалізуються впродовж 5 років, на що потрібно той самий обсяг інвестицій. З інвестиційних проектів 1–5 вибрати доцільний.

Рік	Доходи, грн.				
	Проект 1	Проект 2	Проект 3	Проект 4	Проект 5
1	300000	0	200000	0	500000
2	300000	350000	300000	650000	500000
3	300000	550000	400000	450000	500000
4	300000	250000	500000	750000	500000
5	300000	750000	600000	550000	500000

ЗАДАЧА 2. Початкові інвестиції в проект А становлять 1100000 грн. Грошові потоки впродовж 5 років плануються такими: 1 р. – 300000 грн.; 2 р. – 400000 грн.; 3 р. – 200000 грн.; 4 р. – 400000 грн.; 5 р. – 500000 грн. Ставка дисконту – 17%. Визначити коефіцієнт

рентабельності інвестицій за проектом А, а також за проектами Б–Д, використовуючи додаткову інформацію в таблиці. З інвестиційних проектів А–Д вибрати доцільний.

Рік	Грошові потоки, грн.				
	Проект А	Проект Б	Проект В	Проект Г	Проект Д
1	300000	100000	0	350000	0
2	400000	200000	300000	450000	700000
3	200000	300000	500000	250000	400000
4	400000	400000	200000	450000	600000
5	500000	500000	400000	550000	500000

ЗАДАЧА 3. Підприємство планує здійснити інвестиції на початкову суму 450000 грн. Передбачається, що проект А забезпечить такі грошові потоки: 1 р. – 130000 грн.; 2 р. – 200000 грн.; 3 р. – 180000 грн.; 4 р. – 100000 грн. Чи доцільно прийняти проект А, якщо необхідний період окупності інвестицій становить 3 роки? Розрахувати періоди окупності інвестицій для проектів Б–В, якщо відомі дані в таблиці. При чому необхідний період окупності інвестицій для проекту Б становить 2 роки, а проекту В – 2,5 роки. Початкова сума інвестицій однакова для всіх проектів. Який з проектів А–В доцільно прийняти?

Рік	Грошові потоки, грн.		
	Проект А	Проект Б	Проект В
1	130000	200000	250000
2	200000	250000	150000
3	180000	150000	50000
4	100000	100000	170000

7.Тренінг з дисципліни «Фінансовий менеджмент» (у формі ділової гри)

Тренінг з дисципліни «Фінансовий менеджмент» відбувається у формі ділової гри. Мета проведення ділової гри – узагальнити, засвоїти та закріпити знання, отримані на лекційних та практичних заняттях, зокрема, які стосуються питань управління грошовими потоками, капіталом, активами, прибутком, фінансовими ризиками, інвестиціями й антикризового фінансового управління на підприємстві.

Порядок проведення тренінгу:

1. Вступна частина проводиться з метою ознайомлення студентів із завданнями, що виносяться на тренінг.
2. Організаційна частина полягає у створенні робочого настрою у колективі студентів, визначенні правил проведення ділової гри, поділі студентів на групи.
3. Практична частина.
4. Підведення підсумків. Обговорення результатів у групах, обмін думками.

Сформувати у групі підгрупи в кількості 7, до кожної з яких включити по декілька студентів (за умови їх обов'язкової участі). Група буде представляти ціле підприємство, а підгрупи – його структурні підрозділи, точніше, центри відповідальності.

На кожну з підгруп покладається завдання – обґрунтувати місію, призначення та задачі структурних підрозділів з:

- Управління грошовими потоками.
- Управління капіталом.
- Управління активами.
- Управління прибутком.

- Управління фінансовими ризиками.
- Управління інвестиціями.
- Антикризого фінансового управління.

Підготовлений матеріал представити у формі презентацій. На небагатьох слайдах розмістити тільки головну, важливу та цікаву інформацію.

Кожна з підгруп повинна сформулювати висновок, в якому дати оцінку роботі свого структурного підрозділу, наголосивши на її важливості, а також відзначити, з яким структурним підрозділом взаємодіє вибраний підрозділ.

8. Самостійна робота

Самостійна робота студентів має на меті формування пізнавальної активності студентів, засвоєння ними основних умінь та навичок роботи з навчальними матеріалами, поглиблення та розширення вже набутих знань, підвищення рівня організованості студентів тощо.

У процесі самостійної роботи студенти мають оволодіти вміннями та навичками:

- організації самостійної навчальної діяльності;
- самостійної роботи в бібліотеці з каталогами;
- праці з навчальною, навчально-методичною, науковою, науково-популярною літературою;
- роботи з довідковою літературою;
- опрацювання статистичної інформації;
- написання рефератів з проблем курсу.

№ з/п	Тематика	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Тема 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту	2	10
2.	Тема 2. Система забезпечення фінансового менеджменту	3	10
3.	Тема 3. Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках	5	10
4.	Тема 4. Управління грошовими потоками	5	10
5.	Тема 5. Вартість і оптимізація структури капіталу	5	10
6.	Тема 6. Управління активами	5	10
7.	Тема 7. Управління прибутком	5	10
8.	Тема 8. Управління фінансовими ризиками	5	10
9.	Тема 9. Управління інвестиціями	5	10
10.	Тема 10. Внутрішньо-фірмове фінансове прогнозування та планування	5	6
11.	Тема 11. Аналіз фінансових звітів підприємства	5	6
12.	Тема 12. Антикризого фінансового управління підприємством	3	6
Разом		53	108

Методи навчання

У навчальному процесі застосовуються: лекції, практичні та індивідуальні заняття, консультації, самостійна робота, робота у групах, методи опитування, тестування, моделювання практичних ситуацій, реферування, виконання КПЗ.

10. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни «Фінансовий менеджмент» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- поточне тестування;
- поточне опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- оцінювання результатів КППЗ;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- ректорська контрольна робота;
- екзамен;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

11. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів і перескладання. Для виконання індивідуальних завдань і проведення контрольних заходів встановлюються конкретні терміни. Перескладання модулів відбувається з дозволу дирекції факультету за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності. Використання друкованих і електронних джерел інформації під час контрольних заходів та екзаменів заборонено.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, карантин, воєнний стан, хвороба, закордонне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу з дозволу дирекції факультету.

12. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю.

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Фінансовий менеджмент» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2	Заліковий модуль 3	Заліковий модуль 4	Разом
20%	20%	20%	40%	100%
Усне опитування під час занять (теми 1-6) – 5 балів за тему – макс. 30 балів. Модульна контрольна робота – макс. 70 балів	Усне опитування під час занять (7-12 теми) 5 балів за тему – макс. 30 балів. Модульна контрольна робота, тестування – макс. 70 балів	Підготовка КППЗ – макс. 40 балів. Захист КППЗ – макс. 40 балів. Участь у тренінгах – макс. 20 балів	Тестові завдання (5 тестів по 5 балів за тест) – макс. 25 балів. Пит. 1 – макс. 25 балів. Пит. 2 – макс. 25 балів. Задачі – макс. 25 балів	

Шкала оцінювання:

За шкалою ЗУНУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	Відмінно	A (відмінно)
85–89	Добре	B (дуже добре)
75–84		C (добре)
65–74	Задовільно	D (задовільно)
60–64		E (достатньо)
35–59	Незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
01–34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

13. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна.

№ з/п	Найменування	Номер теми
1.	Технічне забезпечення: мультимедійний проектор, ноутбук, проекційний екран.	1–12
2.	Базове програмне забезпечення: ОС Windows. Стандартне програмне забезпечення базових інформаційних технологій: MS Office (Word, Excel, PowerPoint, Microsoft Visio). Телекомунікаційне програмне забезпечення (Google Chrome, Viber тощо).	1-12
3.	Комунікаційна навчальна платформа (Moodle) для організації дистанційного навчання (за необхідності).	1-12
4.	Комунікаційне програмне забезпечення Zoom для проведення занять в режимі on-line (за необхідності).	1-12
5.	Форми фінансової звітності.	4-12

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Аранчій В. І., Томілін О. О., Дорогань-Писаренко Л. О. Фінансовий менеджмент : навч. посібник. РВВ ПДАУ, 2021. 300 с.
2. Верланов Ю. Ю. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник. Вид. 2-ге. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. 336 с.
3. Дема Д. І., Дорохова Л. М., Віленчук О. М. Фінансовий менеджмент : підручник. Житомир: ЖНАЕУ, 2019. 320 с.
4. Журавльова Т. О. Формування фінансових ресурсів підприємства в умовах кризи. *Економіка та держава*. 2020. № 3. С. 42–45.
5. Кошельок Г. Грошові потоки в системі управління діяльністю підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Вип. 5 (16). С. 50–57.
6. Курков М. С. Модель системи управління фінансами підприємств засобами штучного інтелекту. *Причорноморські економічні студії*. 2020. № 52/2. С. 147–153.
7. Максимова М. В. Система фінансового менеджменту в умовах розвитку цифрової економіки. *Ефективна економіка*. 2019. № 5. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7064>.
8. Нестерова С. Фінансовий менеджмент : практикум. К.: Кондор, 2019. 280 с.

9. Олійник О. О. Грошові і фінансові потоки в системі фінансового менеджменту підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 13-14. С. 32–37.
10. Основи фінансового менеджменту. Конспект лекцій з дисципліни «Основи фінансового менеджменту для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 073 «Менеджмент» / Уклад.: проф. І. А. Федоренко, проф. Н. О. Власова, ст. викл. А. Б. Макаренко. Харків : НТУ «ХП», 2021. 135 с.
11. Решетник Н. І., Насікан Н. І., Клименко О. М., Світлична К. С., Сулова Т. О. Стратегічний фінансовий менеджмент у діяльності корпорацій. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. 2021. № 2 (37). С. 134–141.
12. Ромашко О. М., Барияк В. О. Теоретичні засади формування механізму управління фінансовими ресурсами підприємства. *Бізнес Інформ*. 2019. № 5. С. 180–184.
13. Сердюков К., Тимчук Х. Управління грошовими потоками підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Вип. 4 (21). С. 522–527.
14. Фінансовий менеджмент : підручник / Д. І. Дема, Л. М. Дорохова, О. М. Віленчук [та ін.]. Житомир : ЖНАЕУ. 2019. 320 с.
15. Щербань О., Невдачина О. Теоретичні аспекти визначення сутності та структури капіталу підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Вип. 3 (14). С. 284–289.
16. Школьник І. О. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник. К: ЦУЛ, 2019. 488 с.
17. Ясинська Д. В., Добровольська О. В. Сучасна парадигма діагностики фінансового стану підприємства в період кризи. *Економічний простір*. 2021. № 166. С. 81–84.
18. Alan C. Shapiro, Paul Hanouna (2019). *Multinational Financial Management*, 11-th Edition. URL: <https://www.wiley.com/enus/Multinational+Financial+Management%2C+11th+Edition-p-9781119559900>.
19. Don M. Chance (2019). *Financial risk management: an enduser perspective*. World Scientific Books, World Scientific Publishing Co. Pte. Ltd. URL: <https://www.amazon.com/Financial-Risk-Management-End-Users/dp/9811202672>.
20. Erasmo Giambona, John R. Graham, Campbell R. Harvey, Gordon M. Bodnar (2018). *The Theory and Practice of Corporate Risk Management: Evidence from the Field*. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/fima.12232>.
21. Titman S., Martin T., Keown A., Martin J. (2019). *Financial management: principles and applications*. 13-th ed. Melbourne: Pearson Australia. 719 p.
22. What is Financial Management? Its Nature, Scope and Significance. URL: <https://emeritus.org/in/learn/what-is-financial-management/>.
23. What Is A Financial Management System? URL: <https://www.oracle.com/erp/financials/what-is-financial-management-system/>.